

Н Е Б Е Н

ЧИКА ЈОВИН ЛИСТ.

Г. IV

1888.

ЈЕДАН ЉУДСКИ ЉУБИМАЦ.

(Цртица из природе.)

Јад се европљанин путник крене, да путује по Америци, долази непрестано у нов и нов свет, у коме нема ничега што би га опомињало на његов завичај Европу. Много миља путује кроз пустиње, пред њиме се из-

мењују на изменце шума и пуестара, брег и дб — а нигде живе људске душе. Но одједном у прикрају неке густе шуме допру до њега гласови, слатки јер су му знани, опомињу га на завичај. То је песма ластина; помислите само у сред

американског дивљаштва, она тица, која је верни пратилац људске просвете и образованости.

Па онда мора на близу и људи бити! И заиста видиш мало подаље дим где куља из димњака. Путник хита онамо, жељан конака и људи, но како се зачуди, кад пред собом види не куће европских насељеника, но колебе (вигваме) индијанске.

Но опет зато мирним срцем улази у село, јер оно не могу бити зли људи, који штеде друга божја створења. Па путник се и не вара; он налази код тих необразованих становника тог дивљег краја највише врлине: гостопримство, верност и племенитост.

Но да се вратимо на ону певачицу која нас подсећа на завичај. То је *пурпурна ласта* или црвена ласта (*Progne purpurea*.) која је по целој северној и и средњој Америци љубимац људски. Она се гњезде тако исто радо близу индијанске колебе као и близу кућа осталих народа. Ту близу колибе о сухом грању виси њено чудновато гњездо. Испочетка не може човек да разазна, јесу ли саме тице градиле то гњездо и од чега? Загледа-ли по боље, тек онда види, да је то обешена пробушена тиква, коју су милосрдни Индијанци обесили о грање, да би тичице имале сигурна склоништа.

По целој северној Америци и у многим покрајинама средње Америке, вешају се о грање, о мотке кућице за пурпурну ласту.

Пурпурна ласта је лепа тица. Горње перје јој је угасито црно-плаво а прелива у пурпурни ејај, а паперје јој је отвореније мрко сиво. У целоме је врло

налик на нашу домаћу ласту. Лети тако исто лако и вешто, тако исто љуто мрзи све грабљивце, мачке, јастребове, вране и т.д. и гони их, док их не отера од гњезда. Тако исто гони и тера и све тице, које се као и она гњезде у шупљинама, и које би јој могле отимати гњездо. Као наша ласта, седи радо на сувој граници те извија своју песмицу. Песмица јој није бог зна како лепа и вештачка, али она почиње рано зором, и траје вацели дан, те је баш са те њене песме тако воле и чувају. Осим због песме чувају је и са тога, што користи тамане њем штетних буба.

Чувени природњак Андибон (*Andubon*) прича нам, да је и пурпурна ласта, тица селица, и да се редовно у околини Њу-Орлеана, појављује између 1—9 фебруара, па као и наша ласта облеће реке и зграде. Но већ око почетка Августа почињу, као и наше ласте, да се скупљају око кула црквених или осушених високих дрвета, ту се вежбају у летењу, па се око половине Августа крену пут југа.

Обично се легу двапута годишње, ретко то бива по трећи пут. При крају Маја излете први полетарци, а у другој половини Јула, други.

Гњездо им је постављено ситним границима, травкама и перјем и у њему су 4—6 белих јајаца.

Лео ти је погледати тако гњездо, како носе прибор за меку постељу, како наизменце легу јаја, како брижљиво хране своја младета.

О користи наших ласта није нужно да говорим, о њој сте слушали и читали већ до сада доста.

НЕКОЛКО ОДАБРАНИХ ПОСЛОВИЦА СРПСКИХ.

Камен је најтежи на свом мјесту.

Камен, који се ваља, на њем' маховине нејма.

Клин клин гони, а сјекира обадва.

Код ватре што стоји, ил црни ил гори.

ЛУДА ПАМЕТ ПОГИБИЈА ГОТОВА.

Приповетка.

Може мој, како је необично срцу човечјем, како му је мило, кад после дуге несносне зиме, засијне прво пролећње сунце, како-ли се радује, кад може, да се огреје на сунчеву зраку, који је умерено топао.

Беше баш први пролећњи дан, први пут је сунце тако мило засијало и огрејало расхлађену земљу, траву, људе; земља се пуши а све, све се радује: ускрелој природи, деца се већ купе један код другог, већ се искрени другови договарају, како ће се забављати овога пролећа и овога лета. Свако ти то радосно подекакуће и радосно слуша, шта му другови говоре, какве игре предлажу па и сам ће коју рећи.

Како је четвртак то се доста деце искупило у кући Милана Степића. Милан је био већ у четвртом разреду, добричина на оца, па су га с тога сви и волели а међутим би и иначе њему долазили, јер се више пута код њега прочастили другови му, кад год би мати месила од теста, никад неје хтела, да пропусти, а да и миланове другове не понуди; истина они би се мало нећкали, али би ипак узели; особито се дао дуго молити Сава Кузмић. И Сава је од добре куће, али се код њега никад несу омастили а и иначе неје им био угодан, највише с тога, што би више пута завидећи Милану, што га другови воле, оговарао га и говорио, како је Милан лукав и како није ни налик такав, као што се показује. Миланови другови не само што несу хтели свему томе веровати, него почеше Саву мрзити као она-

дача и све би Милану рекли, шта више би га наговарали, да се посвађа са Савом, па да више и не долази њему; јер, веле, ни они се не проводе кад је Сава ту; по Милан им је говорио, како то не може да ради, жао му је својега друга, па ма да је такав.

Милан је и по снази надмашно своје другове. Кад би га видела мати савина рекла би више пута: „та такви су сви, људескаре, па и овај ће такав бити.“ И био је сав изглед, да ни Милан не ће изоста-ти од своје породице, та куд ће ивер од кладе, какав отац, такав син.

Кад би више пута неваљали шегрти хтели да којег његовог друга дирају, ту је он увек био другу на бранику, па кад би га само видела та несташна и неваљала дечурлија, бегала би од њега, а другови с којима он иде поносе се њиме и чисто пркосећи гледе на шегрте.

Ја знам, малише моје, ви би ради и то знати какав је он ђак; јер „не мери се човек пећу, већ памећу,“ могу вам рећи, да је био увек први па и ове године. Учитељи не би могли довољно да се нахвале својим Миланом, кад би се с његовим оцем састали. Отац, стара добричина, само би погладио своје густе бркове и радосно рекао, „нека, нека, тако и треба, не треба, да остане слеп код очију; еј, камо среће, да су и мене моји слали у школу, а најпосле фала Богу и овако је добро.“

Код Милана пуно двориште деце, ту је вика, ту је цика, радосна су деца сијнуло је пролеће, па и певају и то у два гласа, како их је њихов господин научио.

Мило је човеку погледати ово мало друштво. Било их је њих два-најст. Играли се они и ратова све шест и шест: једни су Руси, а други Турци. Разуме се, да Руси морају победити, та на руској је страни и Милан. Више пута би Стева Зорић рекао, да би лако било и Турцима да победе, да је с њихове стране Милан, а Милан ће се насмешити и рећи: „баш, да сам и ја с њихове стране, опет не би дао, да победе Турци, него би се показао као слабији, само да Руси победе.“

Весео је живот, о чему се ту не разговарају, има ту разговора различита, па често потсећају једно друго са „знаш летос“, „знаш зимус“, па би се онда слатко насмејали, кад би се когод сетио чега шаљивога.

Та зар и има другог чега? Цео живот детињ је сама шала, направе они шалу и од онога, што старијима не би ни на крај памети.

„Знаш Милане, летос, рећи ће Душан Симић, како смо се на чамцу возили по Дунавцу, па како смо се хтели изврнути, јер сам ја дрмао чамац, знаш, како смо викали и певали, да се све хорило а из шуме оне, оне, што је покрај Дунавца, чује се одјек о којему нам је господин у школи говорио, кад смо читали у читанци о одјеку.“

„Махни ме молим те, рећи ће Милан, не смем на то ни да помислим и сад ми се јежи кожа, кад се само сетим оног љуљушкања на чамцу.“ Милан се стресе.

Ма да је Милан тако снажан био, опет се бојао од воде, кад би улазио у воду почео би грцати, чим би поквасио мало ноге, с тога се и стресао ваљда при помисли, како би било, да су се изврнули.

„Ове године“, продужи Милан „не ћемо то радити“; а Сава рече, „ја сам онда и батина добио, кад сам дошао кући, и рекли ми, да се више не усудим, да се возим.“

„Кад ти нећеш, нећемо те ни молити“ рече Душан, „ми богме хоћемо.“

„Знате шта, браћо,“ поче вишим и радосним гласом Душан, хоћете ли, да се у другу недељу, ако овако устраје време, возимо опет на Дунавцу, сад знамо и више и лепших песама па ћемо певати“

Сви ућуташе а Сава опет рече, да неће.

„Та ја тебе ни питао несам“, осече се на њега Душан.

Сава се спусти и ћуташе ко заливен а Милан видећи га смућена пређе му и поче га тешити, да се Душан шали.

Милан ће рећи: „добро, браћо, ми можемо ићи, али прво о томе да ником не говоримо а друго, да ти Душане не правиш комендије на чамцу!“

„Та иди молим те, рече Душан, ти се плашиш као онај у првом разреду.“

„Лако је теби, ти знаш пливати а ја као цртало,“ рече Милан.

Сви се насмејаше.

„А шта велите за оно прво, мислиш Милане, да нас неће одати Десанка?“ упита Сава мало раскрављено.

Десанка је за то време сама о својем трошку трчкала, а у гдекојим играма је и сама учествовала. Она је била много млађа, била је тек у другом разреду. И њу су волели као миланову сестру и увек би ју бранили, кад би ју другарица која напала.

„Нећу ја ником ништа казати,“ рече Десанка, кад је чула

своје име, па се чисто застидела, што се тако шта мисли о њој. „Знаш, браца, да нисам ни онда рекла матери, кад си дао онај стари шешир „оном просјачету“.

„Јес, јест,“ рече Милан, „неће моја Десанка мене издати, па ма шта радили с' њоме; је-ли Десо?“

„Нећу, нећу, ал хоћете ли и мене повести?“

„А шта ћеш нам ти, остани ти лепо код куће, па те ни бриге, али знаш шта смо ти рекли.“

„Ваљда неје она Сава, да јој је језик ко у добоша маљица,“ рече Душан.

„Е, кад је тако онда кроз две

недеље радићемо оно, што смо радили пре године дана,“ рече Стева Зорић, који је до сад или ћутао или је кад и кад по гдешто рекао, што нико није узимао на ум, јер је Стева био добар и миран а међутим је био од лоших ученика, па се правно мањи од макова зрна.

Време брзо пролази, па као год што пролази онима, који имају својега посла, својега рада у толико ће пре проћи ономе, који је без икаква рада; а како је тек код деце, та они су пуни весеља, они се радују, што су у стању да се проведу па било с кошкањем било без тога.

(Продужиће се.)

МИША И ЈЕЛА.

(Цртала Српкиња Гез. Чф.)

„Даклен сте, децо,
Кад сте тако зорни?
„Наше ј' место родно
Милановац Горњи.

Ми дођосмо „Невену“
Да га походимо;
Он је увек радо
Српску децу прим'о.

Дошли смо са жељом
У срцу нам малом
Да се ту познамо
Са браћом осталом.

Крв, која нас греје
Из једног је вира,
Па треба да један
За другог разбира.“

Јест', тако је, децо,
То су праве речи;
Тако ћемо напредоват'
Богу се молећи.

Па кад сте нам гости
А ви сед'те амо;
Служите се, — и ваше је
Све, што год имамо.

ИВАН Ф. ГУНДУЛИЋ.

Невен је донео у 2 броју ове године слику са потписом Иван Ф. Гундулић, а за цело сте чули и сами често то име, чули сте о прославама, које се славише по целој српској земљи. Сва друштва великих ђака прославише у јануару месецу о. год. три стотинити рођендан Гундулићев.

Знам да сте запитали: Ко је тај Гундулић? . . . То баш хоћу да вам одговорим.

Гундулић је српски песник који се пре 300 година родио у Дубровнику, тамо живео и умро.

Пре но што вам проговорим коју о самоме песнику, да рекнем коју о његовом родном месту Дубровнику. Ви који сте већ учили земљописе и повећеницу српску, знаћете да Дубровник, или као што на картама стоји Ragusa, лежи на јадранском мору у јужној Далмацији, не далеко од Црне Горе и Херцеговине.

Дубровник је данас град, који броји око 7000 душа, већином Срба. Но то није увек тако било.

Пре 13 стотина година, населили су се на то место Латини, па тек пошто Словени населише балканско полуострво, полако поче Дубровник да постаје словенски град које досељавањем околних Словена нарочито Срба, које пак претанањем Латина у Словене.

Лежећи на мору, Дубровчани су били велики трговци, а наине су посредовали трговином између Италије и велике српске државе. Сви српски владари, краљеви и цареви, пазили су Дубровчане, давали им разне повластице у погледу трговине. Дубровчани су им пак за то плаћали неки мален данак. Путујући по образованој Италији, они су много што шта доброга пренели и у свој град, те је овај просветом надмашао све српске земље и градове, да је на далеко чувена била ученост дубровачких синова. Путујући пак српским земљама уносили су просвету и у српску државу, нарочито просвету, која је онда тако јако цвала у Италији.

Које то, а које што се Дубровник умео одржати увек слободан, да не потпадне ни под једног од околних моћних господара, учинило је те је Дубровник постао уточиштем свега потиштенога и гоњенога. Сви гоњени и изгнани српски владари а и други, налазили су у Дубровнику обране и сигурна склоништа, те су га са тога сви и чували и пазили.

Баш у оно доба, када су Турци, помогнути српском неслогом, разбили кнеза Лазара на Косову, па после једно за другим освајали српске раскомадане крајеве; баш у то доба је био Дубровник у највећој сили и снази. И када напослетку турска сила, притисне све

српске земље, једино осташе слободни: Црна Гора и Дубровник.

У то доба српске пронасти, дешава се и нешто доселе нечувено и невиђено. Тек се почела у српској држави да развија српска књига, а силан Турчин притисну је и угуши.

Бадава су поједини манастири у Херцеговини и Црној Гори подизали штампарије и покушавали да одрже српску просвету и књигу — све бејаше узалуд. Штампарије на Ободу у Црној Гори, Подгорици у Зети, Милешеви и т. д. не учинише ништа, и у један мах је изгледало, као да ће Србин пронасти под турским притиском. Истина онда кад је нестало штампарија, остала је потиштеној раји још жива реч, остала јој је народна песма. Она је била једини учитељ, једини будилац, једини храбрилац српскога народа.

Баш у то очајно доба поче у Дубровнику и његовој околини, књижевни покрет, који се замало развио тако високо, да је наша књига била боља но немачка истога доба.

Под утицајем талијанске књиге, која је у то доба била прва на свету, поче у Дубровнику књижевни рад, који се у свему угледао на талијанске обраце и већином се састајао из превода са талијанскога.

Но што је притисак турски био јачи, тим се све више образованих људи селило из српских земаља и тражили уточишта у слободном Дубровнику. Са досељеницима, дођоше и верни пратиоци Србинови његове народне песме. Под утицајем тих двеју чињеница, поче

писање и по садржини и по облику да се приближује правој народној књизи, а да се ослобађа уплива талијанскога.

Баш у доба тога прелома роди се Иван Гундулић.

Као што смо напред споменули Гундулић се родио у Дубровнику 8. јануара 1588.

Родом је био од знамените властелинске породице. Пошто је свршио ниже и више школе оде у државну службу, у којој је врло напредовао, тако да је и највишу част постигао да постане старешина дубровачке државе. Но државна служба му се на брзо досади, напусти је и са женом и децом повуче се у мир, и ода се сасвим књизи и писању. За кратка свога живота, јер је умро 1638. год дакле у 50 тој години, написао је и превео много ствари и песама и позоришни игара.

Од његових списа је мало остало; већина је пропала приликом великог земљотреса, који је 1667. год. разорио готово цео Дубровник и сатрпо неколико хиљада душа.

Писао је разне веће и мање песме разног садржаја и многе позоришне игре. Предмет за своје радове узимао је по примеру талијанском или из библије или из грчке и римске историје, а мањину из народног живота.

Од заосталих радова су му најзнатнији епски спев „Осман“ и драма „Дубровка“, којима је предмет узет из народног живота; и спев „Сузе сина разметнога“ коме је предмет узет из старога завета.

(Свршиће се.)

ДОПУНИТЕ ШТО ТРЕБА!

(За мању децу)

Од коприве деца беже,
Јер коприва —
Ал за то им вели шебој:
„Од мене се — —“

Како е' звала мајка
Краљевића Марка?
Треба да је знао свима —
Звала е' —

МЛАДА БОСАНКА

ЧУВА ГУСКЕ.

О ЧЕПЕЉСКИМ СРБИМА.

(Свршетак.)

ни, који су манастир хтели да укину наводили су, да то чине с тога, што манастир нема толико имања, да би се отуда могли калуђери ваљано издржавати. (Треба знати, да су то говорили они или онаки људи, који су најпре манастиру имање умалили и одузели.) На то су устали Срби и Будимци и доказивали су како православни калуђери ковински нигде не просјаче — премда би Србима баш мило било, да им калуђери у кућу долазе — него да су они снабдевени са оним, што им треба. „Богати трговци, ревносни православни хришћани — веле Будимци у својој претставци — не само будимски, него и пештански и сентандрејски и јегарски и многи други, толико су напоклањали, и све једнако поклањају ковинском манастиру, да калуђери могу лепо живити и манастир се може одржати“.

Но нити ови разлози родољубивих Будимаца, нити нуђене жртве свих околних Срба, нити молбе ковинских Срба што помогаше. Манастир се морао пошто по то укинути.

Ланске године (1887) навршило се равно 100 година како је ковински манастир укинут. Пре 100 година ковински калуђери одслужили су једнога дана свету службу божију, затим су се исплакали пред престолом св. Богоматере, у чију су славу толике песме и величање узносили, па су се онда у плачу опростили од својих верних хришћана, оставили своје ћелије, оставили манастир Ковин и по наредби прешли у манастир Грабовац, у толнанској жупанији.

Кад је укинут манастир ковински број чепељских Срба почео је нагло онадати. Као да је са укидањем манастира нека невидовна сила одсекла последњи и најјачи корен напретку и битисању српског народа на чепељском острву, —

тако је од тога доба почео народ у сваком погледу онадати и пронадати.

Веле, да је за пређашњих векова било у Ковину 5000 српских душа. Данашњим даном има их једва 100 душа. Ковински становници су били већином богати и угледни трговци, који су чудо јако морали љубити веру и цркву своју, кад видимо и дан-данашњи, да се црква ковинска некадањи манастир, налази потпуно у реду, — могли би рећи — у старој слави својој.

Црква је и данас красна и величанствена. Она је као што признају сви они, који су је видели — најлепша српска богомоља у Угарској. Али на жалост она је данас више споменик старе славе и величине, него права црква. Јер народа, за кога је ова црква грађена — српског народа готово и нема више у Српском Ковину.

Оних 100 православних, српских душа, што их још има у Ковину, тешко да се могу у целини назвати Србима. Мало их је данас и од ове шаке Срба ковинских, који би знали својим матерњим, красним српским језиком проговорити. Сви говоре маџарским језиком. Под оним смело и вештачки изведеним сводовима храма ковинскога, приликом свршавања светог богослужења не чује се од црквених послужитеља а и од присутних православних Срба српски разговор. Чула се широм српскога света она жалосна истина, како је једно српско ђаче ковинско, кад је читало у цркви апостол, рекло: „И духови твојему прокимен глас puolczadik — у место прокимен глас осми, — па ју ево наводимо и ми с великим болом у души.“

Од славне прошлости манастира ковинскога дођосмо ево децо до жалосне садашњости ковинских становника. Кад се споменуло српско име, у некадањих

ковинских Срба груди се надимале и срце је јаче закуцало; данашњим пак ковинским Србима мучно пада и казивати, да су Срби, јер незнајући језика српскога, знају и признају, да у истини нису Срби.

Па шта је узрок, да се ковински Срби тако одродили, како и зашто су дошли они до тога, да су данас за Српство сасвим изгубљени?

То треба, децо свакако да знате, те да се кад будете људи старате, да све оно одклоните, што би вам српском имену шкодити могло.

Сијасет је узрока, због којих су ковински Срби тако прошли. Има их тако много, да их лако ни побројати не би могли. Споменућемо само оне, које ћете лако схватити, и који су zgodни за вас, да се поучите.

Погрешка је била већ и то, што су се Срби из своје старе домовине доселили на чепељско острво. Прут је у сепу јак. Народ је много јачи, кад живи у једној гомили, на једном земљишту, него кад се раздели и расели на многе стране. За малено острвце, које лежи на сред непрегледне пучине морске не може се рећи, да га неће кад-тад море прогутати. Истина, малено острвце може да буде станац-камен, те да дуго и дуго пркоси жестокима валима, али опет, кад се сваки дан крњи ма и најмањи камишак, временом ће ипак целог острвца нестати.

Таково острвце на сред пучине морске били су чепељски Срби. Различите несреће, неприлике и непогоде вековима су рушиле то малено острвце, па је ли чудо што данас једва тек вири из пучине морске.

То је један узрок — то је једна кривица, коју међутим не смемо свалити на саме чепељске Србе или ковинске посепце, него ју морамо приписати природној непогоди и неприлици.

Други узрок, кога хоћу да вам на-

ведем оснива се такођер на природној неприлици, али овде има нешто што терети и саме Србе.

Овај ћу вам узрок мало опширније разјаснити, јер има за вас врло велике важности.

Човек, ако хоће да живи, мора да се храни. Сваки дан мора да узме у себе нове и нове хране, да подмири потрошак, који је у свакиданњем животу, у раду и напору изгубио. Не узме ли, његова ће снага почети слабити, па ће најпосле сасвим клонути.

Тако и Србин, ако хоће Србин да остане, мора српским животом да живи, мора српском храном своју српску душу да храни. Мора да занавља своје српско осећање свежом и новом храном, мора вазда да крепи живот свој неизмерном љубављу према свему ономе што је српско — а што је племенито и узвишено.

Сваки народ има доста хране, која му је нужна па да може својим народним животом живети, а српски народ има такве хране заиста у изобиљу. У неговању српске свести, у чувању српског имена Србина је вазда највише крепило и челичило ово троје, успомена на славне претке своје или народна историја, народна песма и народни обичаји.

Али животворна успомена на славне претке своје у народа може при незгодним приликама да потавни, народна историја може да се заборави, народна песма да умукне, народни обичаји да се изгладе и изгубе, а кад то наступи, онда и народ престаје бити народ.

И народна историја и песма и обичаји — све то треба да се негује. Не негује ли се мора кад-тад пропасти. Оно је истина, да народна историја, песме и обичаји и без неге могу дуго и дуго да испуњавају душу Србинову и да га крепе у животу, али је истина и то, да се то благо временом мора потрошити, ако се ништа не занавља и не привређује.

Ево вам примера баш код ковинских

Срба. Шта је њих одржало преко 5-600 година, него успомена на славне претке своје, милозвучна народна песма, красни и питоми народни обичаји — и у опште благо народно?

Али њих је било мало, били су удаљени од браће своје, који су бујнијим народним животом живели, код њих се народна историја није занављала, они нису имали осим Милоша и Марка још и свога Хајдук-Вељка и Синђелића, као она браћа у Србији, њихове народне песме нису се множиле, њихови народни обичаји нису се освежавали.

Старо се трошило, а ново се није стицало. Наступила је сиротиња, а још не беше дошла хора, да српска књига шири народно благо, по свима крајевима, где Србин живи. А књига би тек помогла.

Књига је требала да спаја ковинског и ченељског Србина са браћом, која су остала у старој отаџбини Србији или који живе у већим групама изван Србије. Књига је требала да му оживи успомену на старе славне претке своје, да га одушеви и загреје дивним сликама из српске старије и новије прошлости. Она је имала да окрене душу ковинскога Србина народном песмом, која је кроз векове челичила и соколила српску душу, да не клоне, стављала му аманет, да не заборави гробове својих отаца, дичних јунака и славних краљева и царева. Књига је требала да занови и освежи оне самосвојне лене српске обичаје, који су печат, украш-душа српског живовања и битисања. Књига је требала да понуди српској мајци ковинској градива, којим ће она напајати душу своје дечице. Она је требала да доноси народне приповетке и пословице, којима ће она децу своју забављати.

Али од свега тога није било ништа. Књиге дуго не беше, а кад је беше ковински и ченељски Србин није ју обгрлио како би требало. Са те недаће и немара дошла је пропаст српском народу ковинском.

Душа српске матере била је празна и пуета. Нити је било у њој слика из српске прошлости, нити песме народне, нити приповедака и загонетака, нити најпосле воље и моћи за неговање обичаја народних. Ко пак сам ништа нема, не може ни другоме ничега дати. Мајка улива своју душу у своје дете. Кад се из мајчине душе не излије ништа српско у дете — не може од детета бити Српче, ни Србин,

Али душа детиња не може да остане пуета. Она тражи себи хране — а и мајка му ту помаже — па ако је не нађе код своје куће, потражиће је код туђе.

Дете тежи за каквом-таком песмом. Кад не може да чује своје српске песме, оно ће радо слушати и туђу песму. Њему треба приповедака, прича, па ако му мајка не зна српске приповетке, оно ће тражити или од мајке или од другог кога ма и туђе приповетке.

Због песама и приповедака, које су детету туђим језиком испеване или исприповедане научи, па после и заволи дете туђ језик, а свој још већма занемари или сасвим заборави.

Једно поколење је доста, па да тим начином у српским устима умукне српски говор да Србин заборави свој матерњи језик.

Ето вам децо, то су најглавнији узроци, због којих се ковински Срби одродили толико, да данас ни свога матерњег језика не знају.

Запамтите добро те узроке и поучите се на примеру ковинских Срба.

Ја сам вам, децо, говорио досад већином о Српском Ковину, ковинском манастиру и ковинским Србима, а на остале Србе, који живе на ченељском острву нисам се толико обзирао. То је с тога, што остала места, у којима Срби живе немају посебне важније историје. Историја ковинских Срба и ковинског мана-

стира, то је у главном историја и других српских места на ченељском острву, — а у овом чланку говорено је поглавито о историји ченељских Срба.

Други пут ћу вам говорити о садашњости ченељских Срба. Позваћу вас, да пропутујемо, кроз она места на че-

нељском острву, у којима Срби живе, па ћемо разгледати оно што је за нас важније. Шат се и на томе путу чему корисноме научите, као што — мислим — да се научите и поучите на овоме путу, кад се винуемо у прошлост ченељских Срба.

С.

КОСАРА И СРЕТА.

(Цртала Српкиња Гез. Чф.)

Кво два Српчета:
Косара и Срета!

Њих Зајичар цео
Зна да су ваљани.
Срета носи пушку
Да Косару брани.

Пушка је још мала;
Мален је и Срета, —
Али доброј вољи
То ништа не смета.

Коса носи цвеће,
Сама га је брала;
С тим ће цвећем она
Срети рећи: хвала!

ГВОЖЂЕ.

(Наставак)

Ливено гвожђе, може да се истои тако, да се од њега гради разне посуђе и друге ствари, но оно се не може ковати јер је крто, па с тога пуца или се и разбије као стакло. Прерадом изгуби ту кртост али и своју топлљивост. Пошто усијано гвожђе омекша то му се може чекићем дати разан облик. Из тога омекшавања у ватри потиче и друго драгоцено својство гвожђа а то је, да кад два усијана комада гвожђа метемо једно поврх другог и онда кујемо, то се оба комада залене или још боље рећи споје тако једно с другим, да се и не познаје место где су слепљени. То својство има још само платина.

Тиме што прерадом губи гвожђе своју топлљивост, а бива растегљиво, постаје оно згодно за грађење разних ствари, које се морају да излажу великој топлоти.

Истина да су злато и сребро растегљивији од гвожђа, јер се већ при обичној топлоти ковањем растежу, али гвожђе је опет од њих тврђе, те се стога мање лиже и троши но злато и сребро.

То се види и на новцима сребрним и златним. Ма да се новцима дода бабра да би били тврђи и трајнији, ипак већ само прелазење из руке у руку тако их излиже, да изгубе своју прописану тежину, те се морају од времена на време да претпајају и поново кују.

Трећа врста гвожђа је челик. Челик има ту особину, да се може према потреби претворити у ливено и гвожђе ковачко. Тако има топлљива и нетопљива челика. Но најдрагоценије својство му је то, што му можемо дати тврдоћу какву хоћемо.

Ливено гвожђе је увек тврдо а ковачко меко, охладиле га ми брзо или полако. У мочимо ли усијан челик одједаред у хладну воду, постане много тврђи но ливено гвожђе и крт као стакло; ако га оставимо да се полако охлади постане мек и мање отпоран.

Ова особина челика нарочито је важна по алатке које имају сеченицу. За њих се тражи што већа тврдоћа и што већа чврстина. То се постижава тиме да се челик тврди полако загреје, при чему избију по површини челика боје најпре отворено жута која доцније при већем загревању постаје све загаситија, па после мрка пурпурна, плава и угасито плава. Напоследку нестану боје са свим.

Ствари од ковачког гвожђа, задрже онај облик, кога им дамо, увијањем, превијањем или другим којим начином за навек. Челик пак губи ту особину чим му полаким загревањем одузмемо кртост. Ма шта да радимо са њиме, увек се повраћа у првашњи свој облик, чим престане снага, која је изазвала промену облика, па ма хиљаду пута ми то покушали. Та гинкост (еластичност) је врло драгоценна особина челика, без њега не би могли ни замислити сахате или барне у данашњем њиховом савршенству.

Све особине што их споменуемо, ни су својства гвожђа самог по себи, него их оно добија тек радом људским. Оне постају на тај начин, кад се гвожђу дода мање или више угљеника. Највише угљеника има у ливеном гвожђу а најмање у ковачком; челик је у средини.

(Свршиће се.)

ЈОСИМ ПАНЧИЋ.

стариша-књижевник, велики научњак српски, мно-
гогодишњи професор у великој школи београд-
ској, преминуо је у Београду 25. фебр. о. г. у
74. години драгоценог нам живота свог.

Вечан му буди спомен у благодарних Срба!

Даштања

I. За мању децу.

1. РА РУТ ТИ. МО. О. КА. СУ. КА.
Од обих 8 слогова састави три
речи: 1., нешто што се једе; 2.,
нешто што се пије; 3, један алат

2. (Коњички скок.)

СВА	ГНЕ	ПО	ЗНЕ	ПРЕ
ШТЕН	АЛ	НЕГ	ДИ	ГНЕ
МЕ	КО		ЗНУТ	КЛИ
СЕ	ЧО	ЖЕ	СТИ	НАК
МО	ТИ	И	ВЕК	КЛИ

Милан Симоновић у Каменици.

II. За одраслије.

3. (Једнацица.) Пера и Стева беху два
брата. Пера је сад ученик а Стева
је задареки спомоћник и кречи куће.
Стева кречи куће, а — — кречи.
Невена Јовановић.

4. (Једнацица.) Имала мајка два сина:
Стапину и Ивишу. Од Стапине оче-
кује многа добра, а од — —

5.

	221			
				263
			179	

Бројеве: 116, 123, 130, 137, 144, 151,
158, 165, 172, 186, 193, 200, 207,
214, 228, 235, 242, 249, 256, 270,
277, 284, треба размести у ове
празне квадратиће тако да при са-
бирању сваког реда (било вертикално
или хоризонтално) изиђе број 1000.

Послала Зорка В. В

РЕШЕЊА ДАШТАЊА

из броја 3-ег.

1., МИЛОРАД. МИЛЕВА. МИТРОВИЦА.

- 2., (*Копчики скок*).
 Божић, божић бата,
 Носи киту злата
 Да позлати врата
 И од боја до боја,
 И сву кућу до краја.
- 3., (*Једначица*) — — а лапта код нас
 и лети лети.
- 4., (*Једначица*) — — на се заболу у-
 јаку у јаку.
- 5., (*Шаливо иштање*). Исто толико, ко-
 лико од Београда до Призрена.

РЕШИЛИ СУ:

М Полит;
 Јосиф Мар-
 ковић; Н. Ј.

Наумовић Бошњак; Душан пл. Поповић Беоци-
 нац, сви у Н Саду и ученици III гимн. разреда,
 све. — Емилија Адамовић, уч. II. разр. више
 дев. шк. у Н. Саду, 1 2 3. — Јелка Јојкић,
 уч. III. р. више дев. шк. у Н. Саду, све. —
 Мара Јојкић, уч. I. раз. више дев. шк. у Н.
 Саду, све. — Софија Савић уч. IV. разр. в. дев.
 шк. у Н. Саду, све. — Бранислав Петровић уч.
 IV. разр. у Вршцу, 1. 2. 3 4. — Даница Костић,
 уч. 3. разр. у Голубинци, 1. 3. — Милена Кола-
 ровић у Ср. Карловцима, 1. 2. 3. — Јелисавета
 Барако; уч. II. разр. в. дев. шк. у Н. Саду, све.
 — Ђорђе Костић реал-гимназ. у Митровици, све.
 — Сава Мијић уч. IV. раз. у Митровици, 1 2. 3
 — Мита Ђ. Петровић уч. III. разр. у Панчеву,
 1 2. 3. 4. — Војислав Павловић уч. II. гимн.
 разр. у Ср Карловци, све. — Невена Јовановић
 ученица II. разр. више дев. шк. у Н. Саду, све.
 — Бранко Муачевић уч. III. разр. у Осеку. 1.
 2. 3. — Јован Јовановић учен. III. разр. у Б.
 Пешти, 1. 2. — Младен М. Јовановић уч. 3.
 разр. у Београду, 1. 2. 3 4 — Тинка Кушевић
 учен. I. разр. у Загребу, 1. 3 5. — Никола К.
 Милутиновић уч. III. разр. у Панчеву, све. —

Олга Стојковићева ученица 5. разр. у Паланци,
 све. — Тинка Јовановић ученица IV. р. више
 дев. шк. у Вршцу, 1. 2. 3. — Милан Манојло-
 вић у Суботици, 1. 3. 5. — Душан Поповић гимн.
 I. разр. у Осеку, све. — Љубица Поповић уче-
 ница 2. разр. у Осеку, 1. 3. 4. — Богдан Ђикић
 ученик у Вирометици 1. 3. — Живко Милути-
 новић у Панчеву, све. — Никола Н. Николић уч.
 3 разр. у Београду, 1. 2. 5 —

НАША ПОШТИЦА.

(6.) „За отаџбину“. Да није још пређани-
 њих година било у „Невену“ твојих песама
 штампаних, ја бих ти сада ову песму можда и
 штампано, да те охрабрим и подетакнем на даљи
 рад, — јер ова ти је песма у главној замисли
 добра. Али ја сад већ од тебе тражим и бољу
 обраду у појединостима. Не могу ти све мане
 ређати, али да си више пута прочитао што си
 написао, за цело не би оставио ово овако:

— — — — — о мили боже,

Нека се слави твоје си име. Ч. Ј.

(7.) „На гробу очеву“. Ова се песма не
 уздиже ни мало над оним многим песмама, које
 нам долазе више него што их требамо, које су
 врло осредње вредности, које би се, истина,
 могле и штампати, — ал је боље да остану не-
 штампане. — Ти велиш да би најверетнији био
 кад би ти песму штампали. А ми велимо, нека
 ти бог неукрати другу, истинитију срећу, а ову
 ћеш лако прегорети, — или ћеш је дочекати
 са другим којим радом једријим.

НОВИЈЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ

послате уредништву на приказ.

Васпитач. Орган за подагонску књижевност.
 Уређује и издаје Мита Нешковић. Излази у Н.
 Саду дванут на месец. Штампарија А. Пајевића.
 Годишња цена 3 ф. за Србију 7. динара. — Ово
 је свеска II. (прву нисмо добили).

Из Црне Горе и Приморја. Приповијетке
 Симе Матавуља. Издање срп. књиж. и штамп. Бр.
 М. Поповића, у Н. Саду 1888. Цена 65. н.

На селу и прелу. Сlike и прилике из
 живота српског. Написао П. Адамов. Издање
 срп. књиж. и штамп. Браће М. Поповића у Н.
 Саду 1888. Цена 60. новч.

*Власник и уредник др. Ј. Јовановић, (адреса: Dr.
 Jov. Jovanović Wien, Hernalser Gürtelstrasse Nr. 9.)
 Издање и штампа А. Пајевића.*

САДРЖАЈ: Један људски љубимац. (Цртица из природе.) — Неколико одабраних пословица срп-
 ских. — Луда намет погибија готова. Приповетка. — Миша и Јела. (Цртала Сркиња Гез. Чф.) —
 Иван Ф. Гундулић. — Донуните што треба! (За мању децу.) — Млада Босанка чува гуске — О
 чепељским Србима. (Свршетак.) — Косара и Срета. (Цртала Сркиња Гез. Чф.) — Гвожђе. (На-
 ставак.) — † Јосим Панчић. — Дантања. — Решења дантања. — Наша поштина — Новије
 књиге и листови.

Цена је „Невену“ за Аустро-Угарску: на читаву годину 4 фор., на пола године 2 фор. За Србију,
 Црну Гору и за остале крајеве 10 динара или 5. фор. у банкама на читаву годину, односно 5 ди-
 нара или 2 фор. 50 новч. на пола године. — Сиромашнијим ђацима и свима учитељима даваћемо
 „Невен“ за четврт цене јестиније т. ј. за три фор. годишње, 1 ф. 50 новч. на по год — а за
 75 новч. на три месеца. У Србији и другим земљама 7½ дин. годишње, 4 дин. на по год. — а
 2 дин. за три месеца. — Рукописи и све што се односи на редакцију „Невена“ шаље се непо-
 средно власнику и уреднику листа Dr. Jovan Jovanović Wien, Hernalser Girtelstrasse, 9.

Штампарија А. Пајевића у Новом Саду.